

Oponentský posudek disertační práce

Investiční politika Evropské unie – ochrana přímých zahraničních investic (254 s.)

autor: Mgr. David Štamberk

Aktuálnost tématu

Mgr. Štamberk si vybral téma disertační práce, které se na vrcholu své aktuálnosti a popularity drží již několik let a s malými výkyvy ještě několik let držet bude. Pravdou je, že některá subtémata jsou již patrně za zenitem, jiná subtémata jsou stálicemi a na některá ještě dojde řada. Intra-EU BITs jsou patrně již minulostí a vrátit se dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic mohou do Evropy pouze za předpokladu, že by se EU rozpadla, pak však již nepůjde o intra-EU dohody. Standardy zacházení a řada dalších ustanovení obsažených v dohodách na ochranu investic zůstávají ve středu zájmu již celá desetiletí, stejně jako diskuse nad určitými aspekty řešení investičních sporů, co systém čeká je změna „nosiče“ v ochraně investic, patrně to v budoucnu nemusí být dvoustranné dohody nebo pouze dvoustranné dohody. Se stále více se prosazujícími investičními kapitolami v dohodách o volném obchodu (FTA) se objevuje řada inovativních návrhů, jejichž životaschopnost se teprve ověří v praxi. To s sebou přinese nepochybně i celou řadu dalších analýz a diskusí nad efektivitou nové úpravy. Jedním z takových návrhů je zrušit rozhodčí řízení a nahradit je v oblasti řešení investičních sporů dvouinstančním řízením soudním. Zatímco se patrně již definitivně vyjasnila otázka pravomocí EU v dané oblasti, zůstává otevřená samotná hmotněprávní a procesní úprava podpory a ochrany investic, což je alespoň mimo EU stále otázkou výsostně mezinárodněprávní. Autor, jak naznačíme níže, se zabývá jak evropským, tak mezinárodněprávním rozměrem traktované materie, s ohledem na obsah by se dalo dokonce soudit, že práce tenduje více k mezinárodnímu právu. Volba tématu je rozhodně dobrá a práce se zabývá aktuálními otázkami interakce mezi evropským a mezinárodním právem.

Struktura práce

Deklarovaným cílem práce je analyzovat investiční politiku EU a vzájemnou interakci jejích orgánů s členskými státy, jakož i třetími subjekty. Zvolenému cíli by měla odpovídat i struktura práce. Po obecném úvodu do problematiky mezinárodního práva ochrany investic (II.) a práva EU a ochrany investic (III.) je věnována pozornost problematice ochrany zahraničních investic na vnitřním trhu. Tento režim je následně srovnáván s režimem dohod o (IV.). Poté je pozornost věnována vnějším vztahům EU na poli ochrany investic. Její pravomoc je podrobena bližší

analýze (V) a jsou též rozebírány dosavadní výsledky snah Komise a EU jako takové (VI.). Autor si všímá i možných dopadů zahraničních investic z hlediska ochrany lidských práv a životního prostředí v hostitelském státě.

Práce je členěna poněkud nepřehledně a totéž platí o číslování jednotlivých kapitol a subkapitol. Struktura však i přesto zůstává více méně jasná a autor se snaží zvolené struktury držet. Číslování jednotlivých kapitol by bylo nutno upravit a celý obsah zpřehlednit. Patrně není příliš šťastné, aby byla u některých kapitol používána opakovaně stejná čísla. Kapitola IV. je např. označena jako II., kapitola V. jako III. a kapitola VI. jako IV. a závěr je označen jako kapitola V. Předkládaná práce je s největší pravděpodobností rozdělena do 7 částí (včetně úvodu a závěru), jádrem práce jsou patrně kapitoly, které by měly být označeny jako IV, V a VI.

Hodnocení formální a obsahové úrovně práce

Předkládaná práce je dle názoru oponenta poněkud popisná a obecná. V úvodu práce není zcela jasně formulováno, na jakou otázku chtěl najít odpověď a v závěru pak, co se po zpracování práce autor skutečně dozvěděl, samozřejmě za předpokladu, že se něco dozvědět chtěl. Otázka „dynamiky nově nastavovaných vztahů mezi EU, členskými státy a partnery z řad třetích zemí v oblasti ochrany zahraničních investic na výše nastíněném ekonomickém a politickém pozadí“, je jistě zajímavá z politologického pohledu, neodráží se v ní příliš právní aspekty traktované materie. Z relativně nejasné nebo zastřené hypotézy pak lze jen velmi složitě konstruovat nějaký zajímavý závěr. V úvodu rovněž absentuje informace o vědeckých metodách, které chce autor použít pro zpracování zvoleného tématu. Po formální stránce je poněkud problematická úprava práce a číslování jednotlivých částí (viz výše), kromě toho v oponentově verzi některé stránky končí bez jasného důvodu v první čtvrtině, třetině nebo polovině. Relativně nestandardní je dle názoru oponenta i skutečnost, že odkazy pod čarou mají větší formát písma než samotný text. Po obsahové stránce lze vytknout několik nepřesností, zejména v pasážích týkajících se ochrany investic. Tyto pasáže jsou navíc až příliš obecné a popisné a oponent čekal, že se bude autor více snažit srovnat standard ochrany podnikajících subjektů v právu EU se standardy mezinárodněprávními. Tomu však věnuje autor práce pouze tři stránky (s. 132-135), přitom právě to by mohla být nejzajímavější část práce. Rozhodně by takováto analýza dávala větší smysl, než obecný popis základních a všeobecně známých pravidel obsažených v dvoustranných dohodách na ochranu investic nebo přehled smluv zakládajících Evropská společenství. Za nejzajímavější a nejpřínosnější tak lze označit V. a VI. kapitolu (resp. III. a IV. kapitolu podle obsahu). Společně s kapitolou IV. (II.) je těmto otázkám věnována pouze relativně malá část

práce, cca 100 stran a rozsah tak nedovoloval jít poněkud více do hloubky. To je patrně důvodem, proč jsou i tyto pasáže poněkud popisné, dalo by se říci telegrafické.

Předkladatel práce vycházel při zpracování z celé škály nejrůznějších pramenů a používá jak primární, tak sekundární zdroje, bohužel v některých pasážích odkazy chybí, bohužel v místech, kdy by jejich zařazení mohlo podpořit prezentovaný názor či závěr. Typicky v následující pasáži:

“Vzhledem k tomu, že EU získala s účinností Lisabonské smlouvy výlučnou pravomoc v oblasti přímých zahraničních investic, nemají již členské státy možnost samy uzavírat DPOI, ať už se třetími zeměmi nebo dokonce s jinými členskými státy. Role členských států v oblasti zahraničních investic, resp. při uzavírání standardních DPOI, není přesto v žádném případě zanedbatelná. Jak již bylo nastíněno výše, nevztahuje se výlučná pravomoc EU na portfoliové investice.

Na s. 172 až 174 chybí odkazy a o správnosti výše uvedeného tvrzení lze do jisté míry i pochybovat, členské státy totiž i po vstupu v platnost Lisabonské smlouvy stále dvoustranné dohody o ochraně investic se třetími státy uzavírají, neuzavírají intra-EU BITs a některé dohody jsou nahrazovány investičními kapitolami v FTA (Vietnam, Singapore, Kanada).

Otázky k obhajobě

1. Mohl by autor práce objasnit, jak myslí své tvrzení uvedené na s. 2 předložené práce, že „ICSID působící při Světové bance“ a objasnit blíže, co je to Světová banka.
2. Co rozumí autor pod pojmem standard ochrany, jaké jsou standardy ochrany a jak je lze klasifikovat.
3. Mohl by autor rozvést, co je to zastřešující klauzule („umbrella clause“) a proč ji považuje za standard ochrany (srov. s. 25), případně ještě, kde našel pro takovýto závěr oporu (chybí odkaz).

Doporučení

I přes výše uvedené výhrady a některá problematická místa oponent doporučuje práci k ústní obhajobě.

Vladimír Balaš

V Praze dne 17. ledna 2017